

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Çocukluk Döneminde Annesi Çalışan ve Çalışmayan Yetişkin Bireylerin Duygusal Zekâ, Stresle Başa Çıkma Tarzları ve Özgüvenlerinin Karşılaştırılması

Melike Ecem KAYRAK, Yüksek Lisans Öğrencisi, Yakındoğu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Lefkoşa KKTC, e-posta: kayrakecem@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3571-7848>

Doç. Dr. Hande ÇELİKAY SÖYLER, Yakındoğu Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Lefkoşa KKTC, e-posta: hande.celikay@neu.edu.tr
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6735-1321>

Öz

Çalışan ya da çalışmayan bir annenin çocuğu olarak büyümek, çocuğun hayatında farklı etkiler bırakabilmektedir. Bu kapsamda araştırmanın amacı; çocukluk döneminde annesi çalışan ve çalışmayan yetişkin bireylerin duygusal zekâ, stresle başa çıkma tarzları ve özgüven düzeylerinin karşılaştırılmasıdır. Araştırmada nedensel karşılaştırma modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini; Türkiye’de ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde yaşayan 18 yaş ve üzeri, çocukluk döneminde annesi çalışan 500 yetişkin birey ve çocukluk döneminde annesi çalışmayan 500 yetişkin birey olmak üzere toplam 1000 yetişkin birey oluşturmaktadır. Araştırmada; Bilgilendirilmiş Onam Formu, Sosyo-demografik Bilgi Formu, Duygusal Zekâ Ölçeği, Stresle Başa Çıkma Tarzı Ölçeği ve Özgüven Ölçeği veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Çocukluk döneminde annesi çalışanların duygusal zekâ düzeyleri, stresle baş etme tarzları ve özgüven düzeyleri puan ortalamalarının, annesi çalışmayan bireylerin puan ortalamalarından daha düşük olduğu görülmüştür. Bu bağlamda, çocukluk döneminde annesi çalışan çocuklar belirlenerek ileriye dönük psikolojik belirtilerin önüne geçebilmek için programlar, eğitimler, seminerler verilebilir.

Anahtar Kelimeler: Duygusal Zekâ, Stresle Başa Çıkma Tarzları, Özgüven.

Makale Gönderme Tarihi: 08.09.2023

Makale Kabul Tarihi: 01.03.2024

Önerilen Atf:

Kayrak, M. E. ve Çelikay Söyler, H. (2024). Çocukluk Döneminde Annesi Çalışan ve Çalışmayan Yetişkin Bireylerin Duygusal Zekâ, Stresle Başa Çıkma Tarzları ve Özgüvenlerinin Karşılaştırılması, *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 7(3): 205-223.

**Journal of Social, Humanities and
Administrative Sciences**

2024, 7(3): 205-223. DOI:[10.26677/TR1010.2024.1372](https://doi.org/10.26677/TR1010.2024.1372)

ISSN: 2667-422X Dergi web sayfası: www.sobibder.org

RESEARCH PAPER

**Comparison of Emotional Intelligence, Stress Coping Styles and Self-Confidence of
Adults Whose Mothers Worked and Who Didn't Work During Childhood**

Melike Ecem KAYRAK, MSc. Student, Near East University, Institute of Graduate Programs,
Nicosia TRNC, e-mail: kayrakecem@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3571-7848>

Associate Prof. Dr. Hande ÇELİKAY SÖYLER, Near East University, Faculty of Arts and
Sciences, Nicosia TRNC, e-mail: hande.celikay@neu.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6735-1321>

Abstract

Growing up as the child of a working or non-working mother can have different effects on a child's life. In this context, the aim of the research is; the aim of this study is to compare the emotional intelligence, stress coping styles and self-confidence levels of adult individuals whose mothers are working and not working during childhood. The causal comparative model was used in the research. The sample of the research consists of a total of 1000 adult individuals aged 18 and over living in Turkey and the Turkish Republic of Northern Cyprus, including 500 adult individuals whose mother worked during childhood and 500 adult individuals whose mother did not work during childhood. In the research, the Informed Consent Form, Socio-demographic Information Form, Emotional Intelligence Scale, Stress Coping Style Scale and Self-Confidence Scale were used as data collection tools. It was found that the mean scores of emotional intelligence levels, stress coping styles and self-confidence levels of those whose mothers worked during childhood were lower than the mean scores of individuals whose mothers did not work. In this context, programs, trainings, and seminars can be given in order to prevent future psychological symptoms by identifying children whose mothers work during childhood.

Keywords: Emotional Intelligence, Stress Coping Styles, Self-Confidence.

Received: 08.09.2023

Accepted: 01.03.2024

Suggested Citation:

Kayrak, M. E. and Çelikay Söyler, H. (2024). Comparison of Emotional Intelligence, Stress Coping Styles and Self-Confidence of Adults Whose Mothers Worked and Who Didn't Work During Childhood, *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 7(3): 205-223.

GİRİŞ

Tarihte, kadınların iş hayatına katılması ilk Sanayi Devrimi ile olmuştur. Kadınlar günümüzde hem ekonomik zorunluluklardan hem de hayat standartlarını yükseltme, toplumda iyi bir konuma sahip olma gibi çeşitli psikolojik nedenler ile çalışma hayatına katılmaktadırlar. Türkiye’de son yıllarda kadınların iş hayatına katılımı hızla artmaktadır. Yapılan araştırma ve incelemelere göre kadınların iş hayatına katılımının artma sebebinin eğitim düzeylerinin yükselmesi ile doğru orantılı olduğunu göstermektedir (Özyürek ve Şahin 2005). 2020 yılı verilerine göre, eğitim standartları iyileştikçe kadınların işgücü piyasasına daha fazla katılım sağladığı görülmektedir. Okuma yazma bilmeyen kadınların istihdam oranı %12,4, ilköğretim-ortaokul mezunlarının istihdamı %24,1, lise mezunlarının istihdamı %29,9 teknik ya da mesleki lise mezunlarının istihdamı %37,0 ve üniversite mezunlarının istihdam oranı %65,6’dır (TÜİK, 2020).

Kadınların çalışma hayatına aktif katılımı bazı güçlükleri de beraberinde getirmektedir. Ailede, annenin işi bazı sorunlar doğurabilir (Gözübüyük, 2010). Örneğin; çalışan ve çocuk yetiştiren kadınlar için başta kendi yaşamları ile birlikte çocukları da olumsuz yönde etkilenebilmektedir. İş ve özel yaşamdaki farklı rolleri dengeleyememek birçok rol arasında çatışma çıkmasına ve çatışmadan kaynaklı strese sebebiyet vermektedir. Çocukların gelişimi esnasında annesinin yaşamış olduğu ruhsal, fiziksel ve sosyal yaşamdan kaynaklı stres durumlarından çocuklar etkilenmektedir. Stres; sosyal, psikolojik gibi birçok açıdan zorlanmaları içermektedir. Tehdit, ruhsal ve fiziksel zorlanma sonucunda açığa çıkan stres ile güçlü bir şekilde baş edilmediğinde etkinliğin düşmesi, ilişki kurmaktan kaçınma ve yaşamdan keyif alamama gibi durumlar yaşanmaktadır (Baltaş ve Baltaş, 2008). Birçok iyi eğitime sahip kadın, çocuğunu büyütme için stresli iş hayatlarını bırakmak durumunda kalmaktadır (Belkin, 2003). Bu durum kadınların önceliklerini kariyerlerine göre değil de ailelerine göre oluşturduklarını göstermektedir. 1990 yıllarının sonlarına doğru evli ve bekâr annelerin çalışma durumları farklılık göstermiş, bekâr annelerin çalışma durumu artış gösterirken, çocuğu okul öncesi olan kadınlarda istihdam azalmaktadır (Hoffman, 2009).

Kadınlar, anne olduktan sonra pek çok yeni duygu ile tanışmakta ve bu duygular ile baş etmekte zorlanmaktadır. Çalışan anne için bu süreç daha sancılı geçmektedir. Ev ve iş rollerine annelik rolü de eklenmektedir. Kadının, evde ve iş yaşamında ki rolleri, genellikle birbirinin aleyhine etki etmektedir (Kocacık ve Gökaya, 2005). Çalışan kadınlar anne olma fikrinden önce, çalıştığı zaman çocuk bakımı konusunda kendilerine kimlerin yardım edeceğini düşünmektedirler. Böyle bir durum karşısında kadın, çocuğu ile çalışma hayatı arasında seçim yapma zorunluluğunda kalmaktadır (Kocacık ve Gökaya, 2005). Annenin işte olduğu zaman dilimlerinde yaşanan zorluklar arasında; çocuğa yeterli vakit ayıramama, bakım gösterememe ve sağlıklı iletişim kuramaması gelmektedir. Anne-çocuk ilişkisi, çocuk ile anne arasında sözlerle veya eylemlerle olan, bazı durumlarda bakma ve hissetme ile oluşan özel bir ilişkidir. Daha anne karnında iken çocuk, annenin duygu ve tepkisinden etkilenmeye başlar (Orgun, 2000). Kendinin farkında olan, duygularını anlayabilen, başkaları ile empati kurabilen çocuğun ikili ilişkilerinde daha olumlu olması beklenmektedir. Duygusal zekâ, kişiye kendini bilme, kendini anlayabilme ve başka kişileri anlayarak empati kurma imkânı tanımaktadır. Duygusal zekâ kişinin; olumsuzluklar karşısında devam etmesi, dürtü kontrolü sağlayabilmesi, duygu durumunu dengeleyebilmesi, olumsuzluklar karşısında düşünmeyi bırakmaması, empati kurmasıdır (Goleman, 2011). Anne ile çocuk arasında kurulan sevgi bağı ve sağlıklı ilişki ruh sağlığının temelini oluşturmaktadır. Çocuğun, ilk üç yıl boyunca annesi ile olan ilişkisini sağlıklı bir şekilde yaşamasının engellenmesi durumunda çoğu çocuk duygusal anlamda içine kapanmakta ve kendi iç dünyasında yaşamaya başlamaktadır. Diğer kişiler ile sevgi bağı kuramama nedeniyle sosyal ilişkilerin zayıflaması gözlemlenmiştir (Yavuzer, 2010). Çocuğun

özgüven duygusunun gelişimi açısından annenin çocuğunun ihtiyaçlarını zamanında karşılayabilmesi ve sorunları zamanında çözebilmesi çok önemlidir. Özgüven, çocukta doğum ile birlikte gelişmeye başlayarak, erken dönemde netlik kazanır, sonrasında 9-10 yaşına kadar gelişim süreci devam etmektedir. Özgüven; bireyin yaşamış olduğu kendi duygularını bilmesi, kendine güven duyması, kendisini sevmesi ve yetenekleri olarak tanımlanır (Özbey, 2004). Birçok duygusal, ruhsal ve sosyal sorunların temelinde özgüven eksikliği bulunmaktadır. Çocukluk zamanında kazanılan ya da kazanılmayan özgüven ilerleyen yaşlarda hissedilebilir.

Çocuğun gelişiminde annenin önemli bir rolü bulunmaktadır. Anne; düzeni olamayan dünyada, çocuklar için bir güven, huzur ve referans noktasıdır (Cloud ve Townsend, 2001, aktaran Aktaş, 2004). Büyüme esnasında anne tarafından yeterli bakımı, ilgiyi ve sevgiyi bulamayan çocuk ruhsal olarak etkilenmektedir. Çocukta zihinsel, sosyal ve bedensel gelişimin en yoğun ve kritik olduğu dönem insan yaşamı için “Mucizevi yıllar” olarak bilinen 0-6 yaş dönemidir (Açev, 2016). Crockenberg ve Litman (1991) tarafından yapılan bir araştırmada çalışan annelerin, ev dışında yaptıkları işle ilişkili stresin farkında oldukları ve evde oldukları zamanlarda çocuklarıyla gereksiz çatışmalardan kaçınarak çocuklarıyla olumlu bir ilişki sağladıkları, evde uzun bir günün ardından gergin ve çocuklarından uzaklaşmaya hazır olabilecek çalışmayan annelere kıyasla çocuklarını daha fazla takdir edebildikleri saptanmıştır. Yarım gün çalışan annelerin çocuklarına karşı pozitif tutumda olabileceği bulunurken (Brontenbrenner ve ark., 1984); tam zamanlı çalışan annelerin çocuklarıyla akşam yeniden bir araya gelmekten duydukları memnuniyeti yansıtmaya ve birlikte geçirilen zamanı daha kaliteli zaman haline getirme çabalarını destekleyebileceği bulunmuştur (Crockenberg ve Litman, 1991). Çalışan annelerin kız çocuklarında akademik ve kariyer açısından hedef koyma eğiliminde artış görülürken (Dworetzky, 1990); erkek çocuklarında annesi çalışanların annesi çalışmayanlara kıyasla akademik başarıda düşüş yaşadığı saptanmıştır (Stewart ve Friedman, 1987). Çalışan anneler üzerine yapılmış olan başka bir çalışmada ise annelerin çalışmasının çocuklarının duygusal, gelişimsel, sosyal ve maddi ihtiyaçlarını karşılamalarında yardımcı olarak görülmüştür (Reynolds ve ark., 2003).

Annenin çalışması durumunda çocuğu ile ilgilenememesi hayat boyu devam eden etkilere sebebiyet vermektedir. Annenin çalışmasından, çocukların da etkilenebileceğini gösteren birçok çalışma yapılmıştır (Baumrind, 1998; Crockenberg ve Litman, 1991; Baum, 2003). Çocuk ile geçirilen zaman yeterli olmadığında anne çocuk arasında yakınlık kurulamamaktadır, kurulamayan bu yakınlık çocuğun annesine karşı duygularını ve iç dünyasını kolay bir şekilde ifade edememesine ve uzun vadede içine kapanmasına neden olabilmektedir. Bu dönemde yaşanan psikolojik etkiler, kısa süreli olmadığı gibi yaşam boyu kişinin karşısına çıkarak kişiyi etkileyebilmektedir. Annenin çalıştığı zaman diliminde çocuğu ile yeteri kadar ilgilenememesi çocuğun yalnızken yaşayacağı stresli olaylar ile kolay bir şekilde baş edememesine, karşısına çıkmış olan zorlukları kolaylıkla yenememesine sebep olmaktadır. Bu durum da ileriki yaşamında duygusal zekâ düzeyini, stresle baş etme tarzlarını ve özgüven düzeylerini etkileyebilmesi muhtemeldir. Bu neden ile çalışan annenin, çocuğu ile kısa zaman içerisinde verimli ilişki geliştirmesi önemlidir (Ertuğrul, 2002). Yapılmış olan literatür taramasında çocukluk döneminde annesi çalışan ve çalışmayan yetişkin bireylerin yaşadığı duygusal zekâ, stresle başa çıkma tarzları ve özgüven düzeylerinin bir arada karşılaştırıldığı ve bu karşılaştırmanın detaylarını ortaya koyan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çocukluk döneminde annesi çalışan ve çocukluk döneminde annesi çalışmayan yetişkin bireylerin, duygusal zekâ, stresle başa çıkma tarzları ve özgüven düzeylerinin karşılaştırılması ile ortaya çıkan bulguların, ileriki zamanlarda ruh sağlığı alanlarında hizmet veren profesyonellere ve söz konusu değişkenler ile oluşturulabilecek yeni çalışmalara ışık tutabileceği ve katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Alt Amaçlar

- 1- Çocukluk döneminde annesi çalışan ve çalışmayan yetişkin bireylerin duygusal zekâ, stresle başa çıkma tarzları ve özgüven düzeylerinin bazı sosyo-demografik değişkenlere göre farklılık göstermekte midir?
- 2- Çocukluk döneminde annesi çalışan yetişkin bireylerin duygusal zekâ düzeyleri, çocukluk döneminde annesi çalışmayan yetişkin bireylerin duygusal zekâ düzeylerine göre farklılık göstermekte midir?
- 3- Çocukluk döneminde annesi çalışan yetişkin bireylerin stresle başa çıkma tarzları, çocukluk döneminde annesi çalışmayan yetişkin bireylerin stresle başa çıkma tarzlarına göre farklılaşmakta mıdır?
- 4- Çocukluk döneminde annesi çalışan yetişkin bireylerin özgüven düzeyleri, çocukluk döneminde annesi çalışmayan yetişkin bireylerin özgüven düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?
- 5- Çocukluk döneminde annesi çalışan ve çalışmayan yetişkin bireylerin duygusal zekâ, stresle başa çıkma tarzları ve özgüven düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır?

Bu çalışmanın temel amacı çocukluk döneminde annesi çalışan ve çalışmayan yetişkin bireylerin duygusal zekâ, stresle başa çıkma tarzları ve özgüven düzeylerinin karşılaştırılmasıdır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, çocukluk döneminde annesi çalışan yetişkin bireylerde duygusal zekâ, stresle başa çıkma tarzları ve özgüven düzeylerini incelemek ve yetişkin bireylerde duygusal zekâ, stresle başa çıkma tarzları ve özgüven düzeylerinin farklılık gösterip göstermediğini anlamak için çocukluk döneminde annesi çalışan ve annesi çalışmayan iki yetişkin birey grubu karşılaştırmak amacıyla. "Nedensel Karşılaştırma" modeli kullanılmıştır. Bu araştırma modelinde var olan bir olayın olası sebeplerini ve etkileyenlerini açıklayabilmek amacıyla gruplar bazı değişkenler açısından incelenmektedir (Cohen ve Manion, 1994).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Türkiye ve KKTC'de yaşayan çocukluk döneminde annesi çalışan ve çalışmayan tüm yetişkin bireylerdir. Araştırmanın örneklemini; Türkiye'de ve KKTC'de yaşayan 18 yaş ve üzeri, çocukluk döneminde annesi çalışan 500 yetişkin birey ve çocukluk döneminde annesi çalışmayan 500 yetişkin birey olmak üzere toplam 1000 yetişkin birey oluşturmaktadır.

Katılımcılara Ait Bilgiler

Tablo 1'de görüldüğü üzere katılımcıların 341'i 18-30 yaş aralığında (%34.1), 353'ü 31-44 yaş aralığında (%35.3), 208'i 45-55 yaş aralığında (%20.8), 98'i 56 yaş ve üzeri (%9.8) aralığında yer almaktadır. Katılımcıların 588'i kadın (%58.8), 412'si ise (%41.2) erkektir. Katılımcıların 30'u ilkokul/ortaokul mezunu (%3), 235'i lise mezunu (%23.5), 635'i üniversite mezunu (%63.5), 100'ü (%10) lisansüstü eğitim düzeyine sahiptir. Katılımcıların annelerinin 54'ü okur yazar

değilken (%5.4), 415'i (%41.5) ilkokul/ortaokul mezunu, 315'i lise mezunu (%31.5), 213'ü üniversite mezunu (%21.3) ve 3'ü ise (%.3) lisansüstü eğitim seviyesine sahiptir. Katılımcıların 392'si (%39.2) çocukluk dönemlerinde sorunlarını anneleriyle paylaşabildiklerini belirtirken, 202'si (%20.2) sorunlarını anneleriyle bazen paylaşabildiklerini, 406'sı (%40.6) ise sorunlarını anneleriyle paylaşamadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların 427'si (%42.7) çocukluk dönemlerinde anneleriyle vakit geçirebildiklerini belirtirken, 143'ü (%14.3) anneleriyle bazen vakit geçirebildiklerini, 400'ü (%40) anneleriyle vakit geçiremediklerini belirtmişlerdir. Katılımcılardan 59'u (%5.9) annelerinin çalışmasından memnuniyet duyduğunu belirtirken, 66'si (%6.6) bazen memnuniyet duyduklarını, 375'i ise (%37.5) memnuniyet duymadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 1. Katılımcıların Sosyo-demografik Özelliklerine Ait Frekans ve Yüzde Değerleri

Değişkenler	Gruplar	N	%
Yaş	18-30 yaş	341	34.1
	31-44 yaş	353	35.3
	45-55 yaş	208	20.8
	56 yaş ve üzeri	98	9.8
Cinsiyet	Kadın	588	58.8
	Erkek	412	41.2
Eğitim durumu	İlkokul/Ortaokul	30	3.0
	Lise	235	23.5
	Üniversite	635	63.5
	Lisansüstü	100	10.0
Çalışma durumu	Evet	692	69.2
	Hayır	308	30.8
Anne eğitim durumu	Okuryazar değil	54	5.4
	İlkokul/Ortaokul	415	41.5
	Lise	315	31.5
	Üniversite	213	21.3
Annenizin büyüdüğü yer	Lisansüstü	3	.3
	Köy	420	42.0
	İlçe	330	33.0
Çocukluk döneminde ailenin gelir durumu	Büyükşehir	250	25.0
	Düşük	234	23.4
	Orta	548	54.8
Kardeşiniz sayısı	Yüksek	213	21.3
	Yok	307	30.7
	1 tane	316	31.6
	2 tane	184	18.4
Kardeş sırası	3 ve üzeri	193	19.3
	İlk	273	27.3
	Ortanca	162	16.2
Çocukken evde yemeklerim hazırdı	Küçük	258	25.8
	Evet	566	56.6
	Bazen	157	15.7
	Hayır	277	27.7
Sorunlarımı annemle paylaşabiliyordum	Evet	392	39.2
	Bazen	202	20.2
	Hayır	406	40.6
Annem birçok etkinliğime katıldı	Evet	388	38.8
	Bazen	165	16.5
	Hayır	447	44.7
Annem ile vakit geçirebilirdim	Evet	427	42.7
	Bazen	173	17.3
	Hayır	400	40.0
Annemin ilgisini çekmeye çalışırdım	Evet	383	38.3
	Bazen	225	22.5
	Hayır	392	39.2
Çocukken annenin çalışma durumu	Evet	500	50.0
	Hayır	500	50.0
Annenin mesleği	Memur	104	10.4
	Özel sektör	182	18.2
	Serbest meslek	214	21.4
Çocukken bakımı sağlayan kişi	Akraba	318	31.8
	Bakıcı	105	10.5
	Kreş	77	7.7
	Evet	59	5.9
Annenizin çalışmasında memnuniyet durumu	Bazen	66	6.6
	Hayır	375	37.5
	İyi	39	3.9
Sosyal yaşantı	Etkisiz	94	9.4
	Kötü	367	36.7
Sorunlarla tek başına mücadele	Evet	382	38.2
	Bazen	60	6.0
	Hayır	57	5.7

Veri Toplama Araçları

Yapılan çalışmada katılımcılara; Sosyo-demografik Bilgi Formu, Duygusal Zekâ Ölçeği, Stresle Başa Çıkma Tarzı Ölçeği ve Özgüven Ölçeği uygulanmıştır.

Demografik Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından oluşturulan Sosyo-demografik Bilgi Formunda katılımcıların; yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, çalışma durumu, annelerinin eğitim durumu, çocukluk dönemindeki gelir durumu, kardeş sayısı, çocukluk döneminde sorunları anne ile paylaşma durumu, anneleri çalışanların bundan duydukları memnuniyetine ilişkin toplam 20 soru yer almaktadır.

Duygusal Zekâ Ölçeği

Duygusal Zekâ Ölçeği, kişilerin sahip oldukları duygusal zekâ düzeylerini değerlendirmek amacıyla Lee ve Kwak tarafından 2012 yılında geliştirilmiştir. Ölçek, kendini bildirim ve beşli likert türündedir. Ölçek toplamda 20 maddeden ve “duygusal tanıma/anlama”, “duygusal kolaylaştırma” ve “duygusal düzenleme” olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin güvenilirliğini incelemek amacıyla yapılan güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları; duygusal tanıma/anlama alt boyutu için .69, duygusal kolaylaştırma alt boyutu için .72 ve duygusal düzenleme alt boyutu için .77 olarak bulunmuştur. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 20, en yüksek puan ise 100 olarak hesaplanmıştır. Ölçekten alınan puanların artması kişilerin duygusal zekâ düzeylerinin arttığını, ölçekten alınan puanların azalması kişilerin duygusal zeka düzeylerinin azalmasını belirtmektedir.

Ölçeğin Türkçe 'ye uyarılma çalışmaları Kayıhan ve Arslan tarafından 2016 yılında yapılmıştır. Ölçeğe uygulanan faktör analizi sonucunda ölçeğin orijinaline uygun olarak 20 madde ve “duygusal tanıma/anlama”, “duygusal kolaylaştırma” ve “duygusal düzenleme” alt boyutlarından oluştuğu bulunmuştur. Ölçeğin güvenilirliğini incelemek amacıyla yapılan güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları ölçeğin tamamı için .83 duygusal tanıma/anlama alt boyutu için .72, duygusal kolaylaştırma alt boyutu için .71 ve duygusal düzenleme alt boyutu için .76 olarak bulunmuştur.

Stresle Başa Çıkma Ölçeği

Stresle Başa Çıkma Ölçeği, bireylerin stresli dönemlerinde stres ile başa çıkma tarzlarını değerlendirmek amacıyla Folkman ve Lazarus tarafından 1980 yılında geliştirilmiştir. Kendini bildirim ve dördümlük likert türündedir. Ölçeğin orijinali 66 madde ve “problem odaklı başa çıkma”, “istekli düşünce”, “ayrılma”, “sosyal destek arama”, “olumluya odaklanmak”, “kendini suçlama”, “gerginlik azaltma”, “kendini tutmak” olmak üzere sekiz alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin güvenilirliğini incelemek amacıyla yapılan güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları alt boyutlar için sırasıyla; .88, .86, .74, .82, .70, .76, .59, .65 olarak bulunmuştur. Ölçekten toplam puan alınmamaktadır. Bir alt boyuttan alınan puanın yüksek olması o başa çıkma tarzının daha fazla kullanıldığını belirtmektedir. Ölçek maddeleri 0 ile 3 arasında puanlanmaktadır ve her alt boyuttan alınacak puan o alt boyuttaki madde sayısına bağlı olarak değişmektedir. Kendine Güvenli, İyimser ve Sosyal Desteğe Başvurma tarzlarından elde edilen puanlar arttıkça stresle başa çıkmanın etkili olduğu; Çaresiz Yaklaşım ve Boyun Eğici Yaklaşım faktörlerinden elde edilen puanların artması durumunda ise stresle başa çıkma konusunda etkisiz yöntemlerin kullanıldığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Ölçeğin Türkçe 'ye uyarılma çalışmaları Şahin ve Durak tarafından 1995 yılında yapılmıştır. Ölçeğe uygulanan faktör analizi sonucunda ölçek orijinalinden farklı olarak 30 madde ve "kendine güvenli yaklaşım", "sosyal desteğe başvurma", "iyimserlik", "çaresiz yaklaşım" ve "boyun eğici yaklaşım" olmak üzere 5 alt boyutlu olarak bulunmuştur. Ölçeğin güvenilirliğini incelemek amacıyla yapılan güvenirlik analizi sonucunda Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları alt boyutlar için sırasıyla; .80, .47, .68, .73, ve .72 olarak hesaplanmıştır.

Özgüven Ölçeği

Özgüven Ölçeği, kişilerin eğitim ve psikoloji alanında kullanabilecekleri özgüvenlerini değerlendirmek amacıyla Akın tarafından 2007 yılında geliştirilmiştir. Ölçeği geliştirme çalışmaları İstanbul, Kocaeli ve Sakarya illerinde eğitim gören 796 lise öğrencisi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Ölçek kendini bildirim ve beşli likert türündedir. Ölçek ilk adımda 56 madde olarak geliştirilmiştir ancak uzman görüşleri nedeniyle 8 madde ölçekten çıkarılmıştır. Daha sonra kalan 44 madde ile yapılan faktör analizi sonucunda madde yükleri .30'un altında yer alan 11 madde ölçekten çıkarılmıştır. Ölçek toplamda 33 madde ve iç özgüven ve dış özgüven olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin güvenilirliğini incelemek amacıyla yapılan güvenirlik analizi sonucunda Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları ölçeğin geneli için .92, iç özgüven alt boyutu için .88 ve dış özgüven boyutu için .85 olarak hesaplanmıştır. Ölçekten alınabilecek maksimum puan 165, minimum puan ise 33 olarak bulunmuştur.

Veri Toplama Süreci

İlk olarak bu araştırma için düzenlenen anketin katılımcılara uygulanabilmesi amacıyla Yakın Doğu Üniversitesi Etik Kurul Komisyonu'ndan gereken izinler alınmıştır. Gerekli izin etik kurul komisyonunun YDÜ/SB/2022/1397 kurul kararı ile 03.11.2022 tarihinde kabul edilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçme araçlarının uygulanması 2022-2023 öğretim yılının Aralık, Ocak ve Şubat ayları içinde yapılmıştır. Uygulamalar, yakın çevre aracılığıyla araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen yetişkin bireylere ilgili ölçekler uygulanarak yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışmada toplanan veriler bilgisayar ortamında, SPSS 25 paket programı (Statistical Package for Social Sciences) kullanılarak değerlendirilmiştir. Verilerin normallik koşulunu incelemek amacıyla "basıklık" ve "çarpıklık" değerlerine bakılmıştır. Değişkenlerin basıklık ve çarpıklık değerlerinin +3 ile -3 referans değeri aralığında değiştiği bulunmuştur. Araştırmada yer alan değişkenlerin normal dağılım gösterdiği bulunmuştur. Araştırmada bulunan değişkenlerin birbirleriyle ilişkilerini değerlendirmek amacıyla korelasyon yöntemlerinden "Pearson Moment Çarpım Korelasyonu" kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını oluşturan annesi çalışan bireylerin duygusal zekâ, stresle başa çıkma tarzları ve özgüven düzeylerinin annesi çalışmayan bireylerin demografik değişkenlere göre hem iki grup arasında farklılık gösterip göstermediklerini hem de buldukları gruplara göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla t testi ve ANOVA analizleri kullanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 2'de bulunan değişkenler arasındaki Pearson Moment Çarpım Korelasyon katsayıları incelendiğinde Duygusal Zeka Ölçeği ile Stresle Başa Çıkma Tarzı Ölçeği'nin iyimser yaklaşım

($r = .93$, $p < .01$), kendine güvenli yaklaşım ($r = .94$, $p < .01$) ve sosyal desteğe başvurma ($r = .88$, $p < .01$) alt ölçekleri arasında yüksek düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu bulunurken, Duygusal Zeka Ölçeği ile Stresle Başa Çıkma Tarzı Ölçeği'nin çaresiz yaklaşım alt boyutu ($r = -.79$, $p < .01$) arasında yüksek düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki ve boyun eğici yaklaşım ($r = -.27$, $p < .01$) arasında düşük düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Duygusal Zeka Ölçeği ile Özgüven Ölçeği ($r = .94$, $p < .01$) arasında ise yüksek düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 2. Değişkenler Arasındaki Pearson Moment Çarpım Korelasyon Analizi Bulguları

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7
1. DZÖ							
2. İYİMSER	.93**						
3. GÜVENLİ	.94**	.95**					
4. SOSYAL	.88**	.87**	.87**				
5. ÇARESİZ	-.79**	-.79**	-.78**	-.76**			
6. BOYUN EĞİCİ	-.27**	-.20**	-.28**	-.20**	.41**		
7. ÖZGÜVEN	.94**	.92**	.96**	.88**	-.78**	-.30**	-

DZÖ: Duygusal Zeka Ölçeği, İyimser: İyimser yaklaşım, Güvenli: Kendine güvenli yaklaşım, Sosyal: Sosyal desteğe başvurma, Çaresiz: Çaresiz yaklaşım, Boyun eğici: Boyun eğici yaklaşım, ÖZGÜVEN: Özgüven Ölçeği

Özgüven Ölçeği ile Stresle Başa Çıkma Tarzı Ölçeği'nin iyimser yaklaşım ($r = .92$, $p < .01$), kendine güvenli yaklaşım ($r = .96$, $p < .01$) ve sosyal desteğe başvurma ($r = .88$, $p < .01$) alt ölçekleri arasında yüksek düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu bulunurken, Özgüven Ölçeği ile Stresle Başa Çıkma Tarzı Ölçeği'nin çaresiz yaklaşım alt boyutu ($r = -.78$, $p < .01$) arasında yüksek düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki ve boyun eğici yaklaşım alt boyutu ($r = -.30$, $p < .01$) arasında düşük düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeğinin alt boyutların kendi aralarında gösterdikleri korelasyon katsayılarının ise ($r = -.20$, $p < .01$) ile ($r = .95$, $p < .01$) arasında değiştiği bulunmuştur.

Tablo 3. Duygusal Zeka Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Değişkenler	Gruplar	Çocukluk dönemi annesi çalışan					Çocukluk dönemi annesi çalışmayan				
		N	\bar{X}	SS	t	p	N	\bar{X}	SS	T	p
DZÖ	Kadın	285	44.60	25.08	2.09	.04	303	80.76	15.82	-.76	.45
Cinsiyet	Erkek	215	40.16	22.08			196	81.90	17.48		
DZÖ	Evet	331	42.70	23.77	.00	.99	361	82.01	15.18	1.67	.10
Çalışma Durumu	Hayır	169	42.69	24.26			139	78.96	19.39		

DZÖ: Duygusal Zeka Ölçeği

Tablo 3'te görüldüğü üzere çocukluk döneminde annesi çalışan kadınların duygusal zeka düzeyleri puan ortalamaları ($\bar{X}=44.60$; $SS=25.08$) çocukluk döneminde annesi çalışan erkeklerin puan ortalamalarından ($\bar{X}=40.16$; $SS=22.08$) daha yüksektir.

Tablo 4. Özgüven Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Değişkenler	Çocukluk dönemi annesi çalışan						Çocukluk dönemi annesi çalışmayan				
	Gruplar	N	\bar{X}	SS	t	p	N	\bar{X}	SS	T	p
ÖZGÜVEN <i>Cinsiyet</i>	Kadın	285	73.76	45.18	2.62	.01	303	131.76	22.01	-	2.63
	Erkek	215	63.50	41.08			196	137.08	22.62		
ÖZGÜVEN <i>Çalışma Durumu</i>	Evet	331	69.58	44.29	.17	.87	361	134.68	21.80	1.56	.12
	Hayır	169	68.89	42.70			139	131.18	24.12		

Tablo 4'te görüldüğü üzere çocukluk döneminde annesi çalışan kadınların özgüven düzeyleri puan ortalamaları (\bar{X} = 73.76; SS= 45.18) annesi çalışan erkeklerin puan ortalamalarından (\bar{X} = 63.50; SS= 41.08) daha yüksektir. Benzer şekilde çocukluk döneminde annesi çalışmayan kadınların özgüven düzeyleri puan ortalamaları (\bar{X} = 131.76; SS= 22.01), annesi çalışmayan erkeklerin puan ortalamalarından (\bar{X} = 137.08; SS= 22.62) daha düşük olarak bulunmuştur.

Tablo 5. Stresle Başa Çıkma Tarzlarının Bazı Değişkenlere Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Değişkenler	Çocukluk dönemi annesi çalışan						Çocukluk dönemi annesi çalışmayan				
	Gruplar	N	\bar{X}	SS	t	p	N	\bar{X}	SS	t	p
İyimser <i>Cinsiyet</i>	Kadın	285	3.97	4.58	1.60	.11	303	10.78	3.77	-3.12	.00
	Erkek	215	3.33	4.29			196	11.89	3.66		
İyimser <i>Çalışma Durumu</i>	Evet	331	3.72	4.49	.17	.87	367	11.40	3.63	1.93	.06
	Hayır	169	3.65	4.44			133	10.64	4.11		
Güvenli <i>Cinsiyet</i>	Kadın	285	6.70	7.20	2.74	.01	303	16.19	4.51	-3.61	.00
	Erkek	215	4.96	6.88			196	17.65	4.22		
Güvenli <i>Çalışma Durumu</i>	Evet	331	6.01	7.33	.26	.79	367	16.92	4.32	1.40	.16
	Hayır	169	5.85	6.67			133	16.30	4.78		
Sosyal <i>Cinsiyet</i>	Kadın	285	3.04	3.41	1.96	.05	303	8.46	2.75	-2.10	.16
	Erkek	215	2.47	3.08			196	8.84	3.07		
Sosyal <i>Çalışma Durumu</i>	Evet	331	2.70	3.31	-.97	.33	367	8.52	2.84	-1.12	.26
	Hayır	169	3.00	3.22			133	8.84	3.00		
Çaresiz <i>Cinsiyet</i>	Kadın	285	15.38	4.68	-3.85	.00	303	8.86	5.41	3.05	.00
	Erkek	215	17.09	5.23			196	7.34	5.48		
Çaresiz <i>Çalışma Durumu</i>	Evet	331	15.67	5.10	-2.81	.01	367	7.97	5.25	-1.94	.05
	Hayır	169	16.99	4.66			133	9.00	5.98		
Boyun eğici <i>Cinsiyet</i>	Kadın	285	7.91	2.34	-3.12	.00	303	7.23	2.95	-1.76	.08
	Erkek	215	8.61	2.51			196	7.70	2.95		
Boyun eğici <i>Çalışma Durumu</i>	Evet	331	8.10	2.51	-1.48	.14	367	7.34	2.83	-.96	.34
	Hayır	169	8.44	2.28			133	7.62	3.25		

Tablo 5'te görüldüğü üzere çocukluk döneminde annesi çalışmayan kadınların iyimser başa çıkma tarzları puan ortalamaları (\bar{X} =10.78; SS=3.77), annesi çalışmayan erkeklerin puan ortalamalarından (\bar{X} =11.89; SS=3.66) daha düşük olarak bulunmuştur. Çocukluk döneminde annesi çalışan kadınların kendine güvenli başa çıkma tarzları puan ortalamaları (\bar{X} = 6.70; SS= 7.20) annesi çalışan erkeklerin puan ortalamalarından (\bar{X} = 4.96; SS= 6.88) daha yüksek bulunmuştur. Aksi şekilde çocukluk döneminde annesi çalışmayan kadınların kendine güvenli başa çıkma tarzları puan ortalamaları (\bar{X} = 16.19; SS= 4.51), annesi çalışmayan erkeklerin puan ortalamalarından (\bar{X} = 17.65; SS= 4.22) daha düşük bulunmuştur. Çocukluk döneminde annesi çalışan kadınların çaresiz başa çıkma tarzları puan ortalamaları (\bar{X} = 15.38; SS= 4.68) annesi çalışan erkeklerin puan ortalamalarından (\bar{X} = 17.09; SS= 5.63) daha düşük olarak bulunmuştur. Aksi şekilde çocukluk döneminde annesi çalışmayan kadınların çaresiz başa çıkma tarzları puan ortalamaları (\bar{X} = 8.86; SS= 5.41), annesi çalışmayan erkeklerin puan ortalamalarından (\bar{X} = 7.34; SS= 5.48) daha yüksek olarak bulunmuştur. Çocukluk döneminde annesi çalışan ve şu an çalışma hayatına devam eden bireylerin çaresiz başa çıkma tarzları puan ortalamaları (\bar{X} = 15.67; SS= 5.10) annesi çalışan ve şu anda çalışma hayatına devam etmeyen bireylerin puan ortalamalarından (\bar{X} = 16.99; SS= 4.66) daha düşük olarak bulunmuştur.

Tablo 6. Çocukluk Döneminde Annesi Çalışan ve Çalışmayan Bireylerin Araştırmanın Değişkenleri Açısından Karşılaştırılması

Değişkenler	Gruplar	N	\bar{X}	SS	t	P
DZÖ	Annesi çalışan	500	42.70	23.91	-29.61	.00
	Annesi çalışmayan	500	81.17	16.50		
İyimser	Annesi çalışan	500	3.70	4.47	-28.66	.00
	Annesi çalışmayan	500	11.20	3.78		
Güvenli	Annesi çalışan	500	5.95	7.11	-28.76	.00
	Annesi çalışmayan	500	16.75	4.46		
Destek	Annesi çalışan	500	2.80	3.28	-29.73	.00
	Annesi çalışmayan	500	8.61	2.88		
Çaresiz	Annesi çalışan	500	16.11	4.99	23.71	.00
	Annesi çalışmayan	500	8.26	5.47		
Boyun eğici	Annesi çalışan	500	8.21	2.43	4.62	.00
	Annesi çalışmayan	500	7.42	2.95		
Özgüven	Annesi çalışan	500	69.35	43.72	-29.26	.00
	Annesi çalışmayan	500	133.70	22.50		

DZÖ: Duygusal Zekâ Ölçeği, İyimser: İyimser yaklaşım, Güvenli: Kendine güvenli yaklaşım, Sosyal: Sosyal desteğe başvurma, Çaresiz: Çaresiz yaklaşım, Boyun eğici: Boyun eğici yaklaşım, ÖZGÜVEN: Özgüven Ölçeği

Tablo 6'da görüldüğü üzere çocukluk döneminde annesi çalışmayan bireylerin duygusal zekâ ve özgüven puanları çocukluk çağında annesi çalışan bireylere göre anlamlı olarak farklılaşma göstermiştir ($p < .01$).

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Son yıllarda kadınların aktif iş hayatlarına katılmalarıyla birlikte çalışan ve çocuk sahibi olan anneler için bazı güçlükler de beraberinde gelmektedir (Gözübüyük, 2010). Çalışan annelerin

çocuğa yeterli zamanı ayıramaması, bakım gösterememesi ve sağlıklı bir anne çocuk iletişiminin kurulamamasının çocuklar üzerinde önemli bir etkisi olacaktır (Yavuzer, 2010). Bu doğrultuda bu çalışmada çocukluk döneminde annesi çalışan ve çalışmayan yetişkin bireylerin duygusal zekâ, stresle başa çıkma tarzları ve özgüven düzeylerinin karşılaştırılması amaçlanmıştır.

Araştırmaya katılan çocukluk döneminde annesi çalışan bireylerin duygusal zekâ düzeylerinin çocukluk döneminde annesi çalışmayan bireylerin duygusal zekâ düzeylerinden daha düşük olduğu görülmüştür. Literatürde yapılan önceki çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmış çalışmayan annelerin çocukluklarının duygusal zekâ düzeylerinin çalışan annelerin çocuklarına göre daha yüksek olduğu görülmüştür (Mandal ve Mehera, 2017; Mangda ve Sonber, 2018). Khan ve Hassan (2012) tarafından yapılan bir çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmış çalışmayan annelerin çocuklarının çalışan annelerin çocuklarına göre duygusal açıdan daha zeki olduğu bulunmuştur. Çocuğun yaşamının ilk yıllarında annenin çalışması, çocuğunun daha ileriki yaşlarında çalışmaya başlayan annelere kıyasla çocuğun sosyo-duygusal beceriler üzerinde daha zararlı bir etkiye sahip olduğu bulgulanmıştır (Bates vd., 1994). Yaşamın ilk yıllarında çalışan annelerin çocuklarından ayrı kalması, çocukların duygusal ve bilişsel gelişimi üzerinde daha olumsuz etkilere sahip olsa da bu olumsuz etkinin yaşamın ilerleyen yıllarında azaldığı ve ortadan kalktığı görülmektedir (Öksüz ve Coşkun, 2017). Bu çalışmaların aksine yarı zamanlı çalışan annelerin çalışmayan annelere kıyasla daha duygusal ve bilişsel olarak destekleyici ebeveynlik tarzına sahip olduğu gözlenmiştir (Buehler vd., 2014). Çalışma, annelerin çocuklarından ayrı kalmalarının ve çocukların yanında bulunmalarının çocukların duygusal zekasını büyük ölçüde etkilediğini göstermektedir.

Araştırmanın sonuçları çocukluk döneminde annesi çalışan kadınların duygusal zekâ düzeylerinin çocukluk döneminde annesi çalışan erkeklerden daha yüksek olduğunu göstermektedir. Gerçekleştirilen bir çalışmada çalışan annelerin kız çocukları daha fazla duygusal zekâ gösterirken, ev hanımı annelerin ergenlik çağındaki çocuklarının duygusal zekasında cinsiyetler arası bir fark bulunmamıştır (Sukhsarwala ve Mansuri, 2015). Sheik (2013) tarafından yapılan çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmış, annesi çalışan kız çocuklarının duygusal zekâ düzeyi, annesi çalışan erkek çocuklarına göre anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Literatürde yapılan kız ve erkek öğrencilerin duygusal zekâ düzeyinin karşılaştırıldığı çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmış; kız öğrencilerin duygusal zekâ düzeyinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür (İşmen, 2001; Harrod ve Scheer, 2005; Köksal ve Gazioğlu, 2007; Erdoğan, 2008). Bu durum annenin çalışıyor olmasının cinsiyet üzerinden duygusal zekâ üzerinde önemli ölçüde fark yaratmadığını, her halükârda kadınların duygusal zekâ düzeyinin erkeklerinkine oranla daha yüksek olma eğiliminde olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın sonuçlarına göre çocukluk döneminde annesi çalışan bireylerin duygusal zekâ puan ortalamaları anneleriyle vakit geçirme durumlarına göre karşılaştırıldığında anneleriyle vakit geçiren bireylerin geçirmeyen bireylere göre duygusal zekâ düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Alegre (2012) tarafından yapılan bir çalışmada annelerin ve çocukların farklı etkinliklerde birlikte geçirdikleri zaman, duyarlı ebeveynliğin etkisi kısmen çıkarıldıktan sonra bile, duygusal zekanın farklı boyutlarıyla ilişkili bulunmuştur. Bununla birlikte, farklı anne-çocuk ortak faaliyetlerinin, duygusal zekâ boyutlarıyla farklı şekilde ilişkili olduğu saptanmıştır. Platsidou ve Tsirogiannidou (2016) tarafından 156 katılımcının çalışmaya dâhil edildiği 8-10 haftalık bir ebeveyn eğitim programının sonuçları duygusal zekâ, aile iletişimi ve aile memnuniyetini açıklayan bir değişken olarak bulunmuştur. Annelerin çocuklarıyla geçirdikleri zamanın miktarı ve etkileşimlerinin kalitesi, çocukların duygusal zekâ özellikleri

açısından önemlidir, çünkü bu ortak etkinlik zamanları çocukların duygusal zekâ açısından modellemeyi, pekiştirmeyi, ortak dikkat ve sosyal ilişkilerini geliştirir (Alegre, 2012).

Çalışmanın sonuçlarına göre çocukluk döneminde annesi çalışan bireylerin duygusal zekâ puanlarının anneye sorunlarını paylaşan bireylerde paylaşmayanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Benzer şekilde annesi çocukluk döneminde çalışmayan bireylerin duygusal zekâ puan ortalamaları sorunlarını anneleriyle paylaşma durumlarına göre karşılaştırıldığında annesiyle sorunlarını paylaşan bireylerin duygusal zekâ düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Çalışan ve çalışmayan annelerin çocuklarının duygusal zekâ yönünden karşılaştırıldığı bir çalışmada çalışmayan annelerin çocuklarının daha arkadaş canlısı, girişken ve insanlarla ilişkilerinde becerikli olduğu görülürken, başkalarının endişelerine daha fazla önem verdikleri belirlenmiştir. Bunun yanı sıra çevrelerindeki çatışmaları, çalışan annelerin çocuklarından daha zekice halledebilecekleri saptanmıştır (Khan ve Hassan, 2012). Radi (2002), ebeveynlerin kötü muamelesi ve ihmali ile çocukların bilişsel, duygusal ve sosyal zekâsı arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlayan bir çalışma yürütmüş; sonuçlar, ebeveynlerin istismarını ve ihmali ile çocukların bilişsel, duygusal ve sosyal zekâsı ile olumsuz bir şekilde ilişkilendirmiştir.

Araştırmaya katılan çocukluk döneminde annesi çalışan bireylerin özgüven düzeyleri çocukluk döneminde annesi çalışmayan bireylere göre daha düşük bulunmuştur. Literatüre bakıldığında yapılan çalışmalarda farklı sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür. McIntosh (2006) tarafından yapılan bir çalışmada çalışmayan annelerin çocuklarının ayrılma kaygısı göstererek yeni durumlarla karşı karşıya kaldıklarında annelerine “sarılma” ve “geri çekilme” eğilimi gösterdikleri, çalışan annelerin çocuklarının ise bir güven duygusuyla ve fazla tereddüt etmeden yeni deneyimler edinebilecek yetenekler gösterdikleri görülürken, Kiran (2018) ve arkadaşları tarafından yapılan bir çalışmada çalışan ve çalışmayan annelerin çocuklarının özgüven düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu bilgiler ışığında çocuğun anneye olan bağlanma stiline de özgüven üzerinde farklılık yarattığına ulaşılabilir (Öztürk, 2017). Çalışmayan annelerin, çalışan ve emekli annelere göre daha korumacı ve katı olma eğiliminde oldukları bulunmuştur (Demiriz ve Öğretir, 2017). Yapılan başka bir çalışmada annelerin yüksek eğitim seviyesi ve ekonomik kaynaklarının çocukların akademik ve bilişsel gelişimine katkıda bulunduğunu ortaya koymuş ve annelerin çocuklarını kendi başlarına birçok şeyi yapabilecek yetenekte ve özgüvenli gördükleri gözlenmiştir (Sultana ve Noor, 2012). Araştırmalardan elde edilen sonuçların farklılığı bireysel farklılıkların yaşanan olaylara göre farklı davranışsal sonuçlar doğurduğunu göstermektedir. Bu bilgiler ışığında özgüvenin oluşumunun tek bir çerçeve altında belirlenemeyeceği ve tek bir sebebe indirgenemeyeceği anlaşılmakta, bağlanma stilleri ve ebeveyn tutumu gibi birçok farklı faktörün de annenin çalışma durumunun yanı sıra özgüven üzerinde etkisi olduğu düşünülmektedir.

Ailenin bir sistem olarak sağlıklı işleme, bu sistemin üyelerinin yaşam doyumu, sorumluluk ve özgüven geliştirmeleri için elverişli bir ortam yaratır (Özek, 2011). Araştırmanın sonuçlarına göre çocukluk döneminde annesi çalışan bireylerin özgüven düzeylerinin anneleriyle vakit geçirme durumlarına göre karşılaştırıldığında anneleriyle vakit geçiren bireylerin geçirmeyen veya daha az geçirenlere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Benzer şekilde annesi çocukluk döneminde çalışmayan bireylerin özgüven düzeyleri anneleriyle vakit geçirme durumuna göre karşılaştırıldığında anneleriyle vakit geçiren bireylerin özgüven düzeyleri geçirmeyenlere göre daha yüksek bulunmuştur. Nelson (1984) tarafından 7. ve 8. sınıf öğrencileri ile yapılan bir çalışmada anne-baba çocuk etkileşiminin fazla olduğu ailelerde öğrencilerin özgüvenlerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ergenlik dönemini ailesiyle geçiren ergenler ile ailesinden ayrı yaşayan ergenlerin özgüvenlerini karşılaştıran bir çalışmada Uslu (2018), ergenlik dönemini ailesiyle geçiren ergenlerin, ergenlik dönemini

ailesinden uzakta geçiren ergenlere göre özgüven düzeylerinin daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur.

Araştırma sonuçları çocukluk döneminde annesi çalışan kadınların özgüven düzeylerinin çocukluk döneminde annesi çalışan erkeklere göre daha yüksek, çocukluk döneminde annesi çalışmayan kadınların özgüven düzeyini ise annesi çalışmayan erkeklerden daha düşük olduğunu göstermiştir. York (1994) tarafından annesi çalışan ve çalışmayan çocuklarla yapılan bir çalışmada kızların özgüven düzeyinin erkeklerden daha yüksek olduğunu göstermiştir. Gecas ve Schwalbe (1986) tarafından yapılan bir çalışmada da aile içindeki dinamik ve ilişkinin erkek bireylerin özgüven düzeyini kız öğrencilere göre daha fazla etkilediği belirlenmiştir. Mittal (1998), çalışmayan annelerin kızlarının başarı ve özgüven açısından nispeten daha yüksek olduğunu, ancak çalışan annelerin kızlarına kıyasla daha fazla aşağılık duygusu yaşadıklarını belirtmiştir. Sağat (2016) tarafından yapılan bir çalışmada çalışan annelerin çocuklarını yetiştirirken demokratik tutumu daha sıklıkla benimsedikleri ve demokratik ebeveyn tutumunun çocuğun özgüveni ile pozitif yönde ilişkili olduğu bulgulanmıştır. Annenin çalışma durumu ve anneye geçirilen ilişki erkek ve kız çocukların özgüven düzeyleri arasında tersine bir yönde etki etmektedir. Annenin çalışması ve anneye geçirilen zamanın daha az olması erkek bireyler için özgüven yönünden olumsuz bir etki yaratırken, kadınlar için olumlu yönde bir etki yaratmaktadır.

Araştırmanın sonuçlarına göre çocukluk döneminde annesi çalışan bireylerin iyimser, güvenli, sosyal desteğe başvurma, başa çıkma tarzları puanları çocukluk döneminde annesi çalışmayan bireylerden daha düşük olduğu görülürken, çaresiz ve boyun eğici başa çıkma tarzları puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Erken çocukluk döneminde gelişim teorileri, tutarlı ve duyarlı bir ebeveynle geçirilen zamanın bebeklerin güvenli bağlanma kurması için gerekli olduğunu vurgulamaktadır (Belsky, 2001). Verma ve Chavan (2018) tarafından yapılan bir çalışmada ebeveyni çalışan ergenlerde, çalışmayan ebeveyni olan ergenlere göre stres düzeyinin daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Syed ve Khan (2018) çalışan ve çalışmayan annelerin çocuklarını stresle başa çıkma stratejileri açısından karşılaştırdığı çalışmasında çalışan ve çalışmayan annelerin çocuklarının duygu odaklı başa çıkma stratejileri söz konusu olduğunda önemli ölçüde farklılaştığını bulgulamışlardır. Çalışmayan annelerin çocuklarının sorunları tanımlamaya, alternatif çözümler üretmeye ve seçtikleri her bir alternatifin maliyet ve faydalarını karşılaştırmaya yönelik çaba gösterdikleri ve nihayetinde seçimlerine göre hareket ettikleri tespit edilirken; çalışan annelerin çocuklarının anne ile daha az etkileşimde olması nedeniyle duygu odaklı başa çıkma stratejileri daha çok kullandığı tespit edilmiştir. Aggarwal (2016) tarafından çalışan ve çalışmayan annelerin çocuklarında kişilik özellikleri üzerine karşılaştırma yapılan bir çalışmada, çalışmayan kadınların çocuklarının daha aktif, hevesli, iddialı, güvenen ve depresif olmadığı bulunmuştur. Alexander ve arkadaşları (2014) tarafından yapılan çalışan ve çalışmayan annelerin çocuklarının davranış sorunları üzerine yapılan bir çalışmada, çalışan annelerin okul öncesi çocuklarında %40'ının orta düzeyde davranış sorunları %60'ının yüksek düzeyde davranış sorunları yaşadığı bulundu. Çalışmayan annelerin okul öncesi dönem çocuklarının davranış sorunları değerlendirildiğinde, çalışmayan annelerin çocuklarının %83,3'ünün hafif düzeyde, %16,7'sinin orta düzeyde davranış sorunu yaşadığı görülmüştür. Bu bulgu annesi çalışmayan bireylerin stresle başa çıkma tarzlarından iyimser, güvenli ve sosyal desteğe başvurma başa çıkma tarzlarını annesi çalışmayanlara göre daha çok kullandığını göstermektedir. Bunun yanı sıra annesi çalışan bireyler gelişim süreçlerinde anne ile daha az zaman geçirdiği ve daha güvensiz bir bağlanma geçirdiğinden çaresiz ve boyun eğici başa çıkma tarzlarını daha fazla kullanmaktadırlar. Anne ile geçirilen zamanın çocuğun stres yaratan durumlarla nasıl başa çıkacağını öğrenmesi ve sosyal bir

desteğe sahip olup olmamasının bireyin bu durumlarla başa çıktığında nasıl bir yol izleyeceğini göstermesi açısından önemlidir.

Araştırmaya katılan çocukluk döneminde annesi çalışan kadınların güvenli başa çıkma tarzı puanı annesi çalışan erkeklerin güvenli başa çıkma tarzı puanından daha yüksek bulunurken, çaresiz ve boyun eğici başa çıkma tarzı puanları daha düşük bulunmuştur. Bu bulgu kadınların karşılaştıkları zorlu hayat koşullarıyla başa çıkmalarında erkeklere göre daha başarılı olduğu ve stresi daha iyi yönetebildikleri anlamına gelebilir. Literatüre bakıldığında algılanan stresin kadın ve erkek cinsiyetleri açısından farklı başa çıkma tarzlarını getirdikleri görülmektedir (Misra vd., 2000; Aysan ve Özben, 2004). Savcı ve Aysan (2014) tarafından yapılan bir çalışmada kız öğrencilerin stresle başa çıkma yöntemi olarak planlı problem çözme ve sorumluluğu kabul etme yöntemlerini erkeklere göre daha fazla kullandığı bulunmuştur. Araştırma sonuçları annesi çalışmayan erkeklerin iyimser, güvenli başa çıkma tarzlarını kadınlara göre daha çok kullandığı görülürken, annesi çalışmayan kadınların çaresiz başa çıkma tarzlarını daha çok kullandığı görülmüştür. Bu durum cinsiyetler açısından değerlendirildiğinde erkeklerin annesiyle olan ilişkisi ve onların varlığına olan güveni arttıkça daha sağlıklı bir stres yönetimi geliştirdiklerine yorulabilirken, annenin çalışması ve evde olmayışı kadınlar açısından daha çok güçlendirici ve stresle başa çıkmada daha etkili bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Bu çalışmada çocukluk döneminde annesi çalışan ve çalışmayan yetişkin bireylerin duygusal zekâ, stresle başa çıkma tarzları ve özgüven düzeyleri karşılaştırılmıştır. Bunun sonucunda çocukluk döneminde annesi çalışan bireylerin duygusal zekâ ve özgüven düzeylerinin annesi çalışmayan bireylere göre daha düşük olduğu bulunmuştur. Annesi çalışan bireylerin; iyimser, güvenli, sosyal desteğe başvurma başa çıkma tarzlarını çocukluk döneminde annesi çalışmayan bireylerden daha az kullandıkları görülmüştür. Bu doğrultuda annenin çalışmasının çocukların yetişkin hayatında duygusal zekâ, stresle başa çıkma tarzları ve özgüven yönünden önemli bir etkisi olacağı görülmektedir.

Çocukluk döneminde annesi çalışan ve annesi çalışmayan yetişkin bireylerin duygusal zekâ, stresle başa çıkma tarzları ve özgüven düzeylerinin nasıl farklılaştığını daha iyi anlaşılabilmesi adına bu konuda daha fazla çalışmanın yapılması önerilebilir. Yapılacak olan yeni çalışmalarda iki grubun da ruh sağlığını etkileyen farklı değişkenler üzerinde durulması ve karşılaştırılması önerilir.

Çocukluk döneminde annesi çalışan yetişkin bireylerin duygusal zekâ, stresle başa çıkma tarzları ve özgüven puan ortalamaları çocukluk döneminde annesi çalışmayanlardan daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu neden ile çocukluk döneminde annesi çalışan çocuklar belirlenerek ileriye dönük psikolojik belirtilerin önüne geçebilmek için programlar, eğitimler, seminerler verilebilir. Geliştirilecek olan eğitim programlarına annelerin de dâhil edilmesi önerilmektedir.

Günümüzde, çalışma hayatında çalışan annelerin giderek yaygınlaşması sonucunda annelerin çalışma saatlerinin esnetilmesine, çalışma şartlarının kolaylaştırılmasına ve ailelerine daha çok vakit ayırmasına yönelik çalışmaların artırılması önerilir.

KAYNAKÇA

AÇEV Faaliyet Raporu, (2016). Erişim Tarihi: 26.02.2019, <https://www.acev.org/>.

Aggarwal, S. (2016). Personality Traits in Children of Working and Non-Working Mother, *Scholarly Research Journal for Interdisciplinary Studies*, 3(24):2212-2216.

- Akın, A. (2007). Öz-Güven Ölçeği'nin Geliştirilmesi ve Psikometrik Özellikleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 167-176.
- Aktaş, Y. (2004). *Çalışan Anne ve Çocuğu*. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ev Ekonomisi Yüksekokulu Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı, Ankara.
- Alegre, A. (2012). The Relation Between the Time Mothers and Children Spent Together and the Children's Trait Emotional Intelligence. In *Child & Youth Care Forum*, (Vol. 41, pp. 493-508). Springer US.
- Alexander, A. and Shetty, A. P. (2014). Comparative Study on Behavioral Problems of Preschool Children Among Working and Non-Working Mothers. *IOSR Journal of Nursing and Health Science*, 3(6), 35-38.
- Aysan, F.ve Özben, Ş. (2004). Huzurevinde Yaşayan Bir Grup Yaşlının Kullandığı Başaçıkma Stratejileri. *Ege Eğitim Dergisi*, 5(2), 1-12.
- Baltaş, A., ve Baltaş, Z. (2008). *Stres ve Başa Çıkma Yolları* (24. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi, 120-145.
- Bates, J. E., Marvinney, D., Kelly, T., Dodge, K. A., Bennett, D. S., and Pettit, G. S. (1994). Child Care History and Kindergarten Adjustment. *Developmental Psychology*, 30(5), 690-700.
- Baum II, C. L. (2003). Does Early Maternal Employment Harm Child Development? An Analysis of the Potential Benefits of Leave Taking. *Journal of Labor Economics*, 21(2), 409-448.
- Baumrind, D. (1998). From Ought to is: A neo-Marxist Perspective on the use and Misuse of the Culture Construct. *Human Development*, 41(3), 145-165.
- Belkin, L. (2003). The Opt-Out Revolution. *New York Times Magazine*, 26, 42-86.
- Belsky, J. (2001). Emanuel Miller Lecture: Developmental Risks (Still) Associated with Early Child Care. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 42(7), 845-859.
- Bronfenbrenner, U., Alvarez, W. F. and Henderson, C. R. (1984). Working and Watching: Maternal Employment Status and Parents' Perceptions of Their Three-Year-Old Children. *Child Development*, 55, 1362-1378.
- Buehler, C., O'Brien, M., Swartout, K. M., and Zhou, N. (2014). Maternal Employment and Parenting Through Middle Childhood: Contextualizing Factors. *Journal of Marriage and Family*, 76(5), 1025-1046.
- Cloud, H., ve Townsend, J. (2001). *Anne Faktörü*. Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- Cohen, L., and Manion, L. (1994). *Research Methods in Education* (Fourth Edition), Routledge.
- Crockenberg, S. and Litman, C. (1991). Effects of Maternal Employment on Maternal and Two-Year Old Child Behavior. *Child Development*, 62, 930-953.
- Demiriz, S. ve Öğretir, A. D. (2007). Alt ve Üst Sosyo-Ekonomik Düzeydeki 10 yaş Çocuklarının Anne Tutumlarının İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 105-122.
- Dworetzky, J.P. (1990). *Intriduction to Child Development* (4. Basım). West Pub. Co USA.
- Erdoğan, M. Y. (2008). Duygusal Zekânın Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(23), 62-76.
- Ertuğrul, H. (2002). *Son Gelişmelerle Çocuk Eğitiminde Yeni Teknikler*. İstanbul: Timaş Yayıncılık.

- Gecas, V. and Schwalbe, M. L. (1986). Parental Behavior and Adolescent Self-esteem. *Journal of Marriage and the Family*, 37-46.
- Goleman, D. (2011). *Duygusal Zekâ Neden IQ'dan Daha Önemlidir*. Çev. Banu Seçkin Yüksel, 34. Varlık Yayınları, İstanbul.
- Gözübüyük Bayraktaroğlu, M. (2010). *Anaokulunda Çocuğu Olan Çalışan ve Çalışmayan Annelerin Rol Memnuniyetine göre Depresyon ve Kaygı Belirtileri Düzeylerinin Karşılaştırılması* (Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Harrod, N. R. and Scheer, S. D. (2005). An Exploration of Adolescent Emotional Intelligence in Relation to Demographic Characteristics. *Adolescence*, 40(159), 504-512.
- Hoffman, S. D. (2009). The Changing Impact of Marriage and Children on Women's Labor Force Participation. *Monthly Labor Review*, 132, 3-14.
- İşmen, A. E. (2001). Duygusal Zekâ ve Problem Çözme. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(13), 111-124.
- Khan, M. A. and Hassan, A. (2012). Emotional Intelligence of Children of Working and Non-working Mothers. *University of Kashmir*.
- Kiran, S., Parveen, Q. and Ikram, A. Self-Confidence Level of the Children of Working and Non-Working Mothers: A Comparative Study. *Journal of Educational Sciences and Research*, 5, 20-27.
- Kocacık, F. ve Gökçaya, V. B. (2005). Türkiye'de Çalışan Kadınlar ve Sorunları. *CÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(1), 195-219.
- Köksal, A. ve Gazioğlu, A. İ. (2007). Ergenlerde Duygusal Zekâ ile Karar Verme Stratejileri Arasındaki İlişki. *HAYEF Journal of Education*, 4(1), 133-146.
- Lee, H. and Kwak, Y. (2012). Development and Initial Validation of a Trait Emotional Intelligence Scale for Korean Adults. *Asia Pacific Education Review*, 13(2), 209- 217.
- Mandal, M. B. and Mehera, C. (2017). Relationship Between Altruism and Emotional Intelligence among Adolescent Children of Working and Non-Working Mothers. *Educational Quest-An International Journal of Education and Applied Social Sciences*, 8(spl), 389-398.
- Mangda, S. and Sonber, B. K. (2018). Effect of Being Working and Nonworking Mothers on Emotional Intelligence of Students. *Mind and Society*, 7(01-02), 17-20.
- McIntosh, K. L. (2006). *Working Mothers vs Stay at Home Mothers: The Impact on Children* (Doktora Tezi, Marietta College).
- Misra, R., McKean, M., West, S. and Russo, T. (2000). Academic Stress of College Students: Comparison of Student and Faculty Perceptions. *College Student Journal*, 34(2), 132-148.
- Mittal, S. (1998). Self-Concept and Scholastic Achievement of Children of Working Mothers and Non-Working Mothers. *Journal of Community Guidance and Research*. 74,47-52.
- Nelson, G. (1984). The Relationship Between Dimensions of Classroom and Family Environments and the Self-Concept, Satisfaction, and achievement of Grade 7 and 8 Students. *Journal of community Psychology*, 12(3), 276-287.
- Orgun, S. K. (2000). *Anne Baba Tutumları ile 8. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygıları ve Atılganlıkları Arasındaki İlişki* (Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi).

- Öksüz, Y., and Coşkun, K. (2017). An Investigation on the Relationship between Maternal Education Level, Maternal Employment, and Emotional Intelligence Performance of 10 Years Old Children. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 456-470.
- Özbey, Ç. (2004). *Çocuk Sorunlarına Yapıcı Çözümler*. İstanbul, İnkılap Kitabevi.
- Özek, M. (2011). *Çalışan Annelerin İş Stresiyle Başa Çıkma Becerisi ile Tükenmişlik Düzeylerinin Aile Değerlendirmesine ve Çocuklarının Davranışlarına Etkileri* (Doktora Tezi, DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Öztürk, N. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Aile İklimi ve Anne-Babaya Bağlanma Biçimleri ile Özgüven Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences*, 3(1), 9-22.
- Özyürek, A. ve Şahin, F. T. (5). 5 ve 6 Yaş Grubunda Çocuğu Olan Ebeveynlerin Tutumlarının İncelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 19-34.
- Platsidou, M. and Tsirogiannidou, E. (2016). Enhancement of Emotional Intelligence, Family Communication, and Family Satisfaction via a Parent Educational Program. *Journal of Adult Development*, 23, 245-253.
- Radi, F. (2002). Emotional Intelligence and its Relation to Academic Achievement and the Ability of Innovative Thinking Among University Students. *Journal of the Faculty of Education, Mansoura University*, 45(4), 161-204.
- Reynolds T., Callender C. and Edwards R. (2022). The Impact of Mothers' Employment on Family Relationships. [Online] <https://www.jrf.org.uk/report/impact-mothers-employment-family-relationships> [Erişim Tarihi: 20.11.2023]
- Sağat, H. (2016). *Bireylerin Anne Baba Tutumlarının Özgüven ve Sosyal Fobiye Olan İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Bilim Üniversitesi, İstanbul.
- Savcı, M. ve Aysan, F. (2014). Üniversite Öğrencilerinde Algılanan Stres Düzeyi ile Stresle Başa Çıkma Stratejileri Arasındaki İlişki. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2014(3), 44-56.
- Sheikh, M.U.D. (2013). Comparative Study of Study Habits Emotional Intelligence and Academic Achievement of Children of Working and Non_Working Mothers (Doktora Tezi, Aligarh Muslim University).
- Stewart-Clarke, A. and Friedmon, S. (1987). *Child Development Infancy Through Adolescence*. John Wiley and Sons USA.
- Sukhsarwala, B. H., and Mansuri, A. J. (2015). Emotional Intelligence and Gender Differences in the Adolescent Children of Employed Mothers and Homemakers. *International Journal of Indian Psychology*, 2(2).
- Sultana, A. and Noor, Z. (2012). Mothers' Perception on the Impact of Employment on Their Children: Working and Non-working Mothers. *IAMURE International Journal of Social Sciences*, 2(1), 113-131.
- Syed, A. and Khan, M. A. (2018). Children of Working and Non-working Mothers-Their Stress and Coping Strategies. *Human Behaviour Journal of Applied Psychology*, 13, 150-169.
- Şahin, N. H., ve Durak, A. (1995). Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği: Üniversite Öğrencileri için Uyarlanması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10 (34), 56-73.
- TÜİK, (2020). İşgücü İstatistikleri. <http://www.tuik.gov.tr>. Erişim Tarihi: 27.02.2023.

Uslu, U. (2018). *Ergenlik Dönemini Aile Yanında Geçiren ve Ailesinden Ayrı Geçiren Gençlerin Özgüven Düzeylerinin Karşılaştırılması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Verma, N. and Chavan, S. (2018). Stress Among Adolescents of Working and Non-Working Parents. *IJAR*, 4(5), 297-300.

Yavuzer, H. (2010). *Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna Çocuk Psikolojisi*. (32. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

York, M. (1994). Self-Esteem of Children in Fourth through Sixth Grades with Working and Non-Working Mothers. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fort Hays State University, Hays, KS.